

Pärast suvist vaheaega on aastaring taas järjekordselt jõudnud lähemal ajal koolide õppetegevuse uuesti alustamisele. See viib meie mõtted otsekohe ka eesti rahvusliku õpetuse ja kasvatuse tööväljale. Möödunud kevad ja suvi oli mitmel maal täis suurejoonelisi eesti rahvuslike üritusi, mis jäävad asjaosaliste mälestusse veel kauaks püsima.

Aga elu läheb edasi. Saabuvad aastad peavad olema täidetud ka samasuguste rahvuslike suurüritustega. Nende teostamiseks on aga järjest tarvis uusi tegijaid ja korraldajaid. Kust peaksid need tulema? Kahjuks suur osa meie rahvast ei mõtle üldse sellele. Senistel üritustel oleme suurima rõõmuga näha ja kuulda võinud siin võõrsil üles kasvanud hea eesti keele oskusega noori, kes on eestlusele ustavaks kasvatatud, aktiivselt kaasa löömas ja korraldamas mitmeil aldadel. Heidelbergi laulupeol saavutas Stockholmi Eesti Kooli õpilastekoor kõige võimsama ja kõige kauem kestva kiiduavalduse. Kusagil ja kellegi poolt on selleks kõigeks hällist alates järjepidevalt ränka vaeva nähtud ja rohkesti lisakulusid kantud.

Kuidas on olukord praegu Rootsis rahvusliku õpetuse ja kasvatuse alal?

Pärast Stockholmi Eesti Algkooli õpetajate palga riigi ja omavalitsuse kanda võtmist (1954) oli teiseks suurvõiduks kõrgastme saamine Stockholmi Eesti Kooli juurde. Nüüd on tarvis kõrgaste kätte võidelda ka Göteborgi Eesti Kooli juurde. Sealse kooli hoolekogul tuleb selle kättevõitlemine otsekohe käsile võtta! Nüüd peaks selle saavutamine palju hõlpsam olema, sest vastav pretsedent on juba olemas.

Ainsaks probleemiks on veel mõlemal koolil uute õpilaste üsna tagasihoidlik juurdekasv. Aga loodame, et kõrgaste hakkab tõmbama rohkem uusi õpilasi, ka Göteborgis, kui see sealgi kord teostub.

Stockholmis töötab juba pikemat aega Eesti Gümnaasium.

TEISED KOOLITÜÜRID.

Peale Stockholmi Eesti Kooli ja mõned aastad eesti kooli Helsingborgis ja 1945/46 ka Göteborgis, kus 1960 alustas uuesti tegevust 6-klassiline algkool, oli meil mujal pikemat aega ainsaks koolitüübiks täienduskool. Selle tegevus oli ulatuslik ja õnnistusrikas. Eesti õpilaste arvu suure vähenemi-

se ja mitmete muude asjaolude tõttu on nüüd täienduskoolide tegevus mitmes keskuses soikunud.

Täienduskoolide kõrvale ja osalt asemele on nüüd tekkinud rootsi koolide õppetegevuse raamides riigi ja kommuunide poolt ülalpidamisel k o d u k e e l e õ p e t u s e s i m e s e s t õ p p e a a s t a s t k u n i g ü m n a a s i u m i l õ p e t a m i s e n i . Mitmete takistavate asjaolude, eriti sobivate õppejõudude puuduse tõttu on seda võimalust eesti rahvusliku õpetuse ja kasvatuse teostamiseks paljudes kohtades kasutatud üsna piiratud ulatuses või üldse kasutamata jäetud. See on tõsiselt kahetsetav!

TÄIENDUSKOOI JA KODUKEELE ÕPETUSE SEOSTAMINE.

Nüüd on hakatud täienduskoolide õppetegevust kohati laiendada või koguni uuesti elustama. See on väga rõõmustav nähe!

Sel puhul kerkib esile täienduskoolide ja kodukeele õpetuse seostamise küsimus. Selle kohta on heaks praktiliseks eeskujuks Lundi täienduskooli ja Lundis ja selle lähistel teostatava kodukeele õpetuse seostamine. See toimub seal sel viisil, et Lundis ja selle lähistel rootsi koolides kodukeele õpetuses osalevad õpilased õpivad ka Lundi täienduskoolis, mis töötab laupäeviti. Kuna õpetajad kodukeele õpetuses rootsi koolides ja Lundi täienduskoolis on ühised, siis on see ideaalne võimalus praeguses olukorras eesti rahvusliku õpetuse ja kasvatuse teostamiseks seitsme õppeaasta ulatuses kohas, kus puudub eesti täiskool. Seetõttu on Lundis eesti keele ja teiste eestiaineliste õppeainete õpetustase ka väga kõrgel järjel.

Lundi täienduskool on tõenäoliselt ainsaks eesti kooliks Rootsis, kus kõik õpilased nii õppetundides kui ka klassivälises tegevuses räägivad omavahel ainult eesti keeles. Selleks on muidugi ka selsed kodud suuresti kaasa aidanud.

Eesti keele ja teiste rahvuslike õppeainete õpetamise ideaalne teostamine Lundis võiks olla heaks ja ergutavaks eeskujuks ka teistele keskustele, kus on kooliealisi eesti õpilasi. Kus on kodukeele õpetamise võimalus olemas, seal õhutada õpilasi osalema rootsi koolides ja siis laupäeviti või mõne nädalapäeva õhtuti kõigile ühine õpetus täienduskoolis. Praeguses olukorras, kus meie õpilaste eesti keele oskustase on kohati langenud väga madalale, seal ainuüksi kodukeele õpetusest või ka ainult täienduskoolist enam ei piisa. Küll aga kodukeele õpetuse ja täienduskooli õpetuse seos-

- 3 -

tamisel ja vastastikusel täiendamisel võime loota rahuldavaid tulemusi õpilaste eesti keele püsivamas oskuses kõnes ja kirjas. Selles julgustab meid Lundi suurepärase eeskuju. Seetõttu tuleb kõikjal, kus on vastavad eeldused, kõik olemasolevad võimalused maksimaalselt ära kasutada.

LASTEAEDADEST JA MÄNGURINGIDEST

me ei või seekordki vaikides mööduda, sest nende senine väga õnnistusrikas tegevus teada olevalt Stockholmis, Göteborgis ja Lundis väärrib tõsist tähelepanu ja väga kõrget hinnangut. Jääb ainult soovida, et osalemine nendes suureneks kõikjal ja et neid tekiks ka teistes keskustes, kus on olemas koolieelikuid. Need on ütle mata headeks taimelavadeks meie koolidele ja abiks kodudele ka üldkasvatuse ja lapse vaimse arengu alal.

ÕPETAJATE JA NOORTEJUHTIDE

eesti keele oskuse juurde tahaksin siinkohal veelkord tulla. Meie rahvusliku õpetuse ja kasvatuse tööväli - suvekodud ja noorte organisatsioonid kaasa arvatud - vajab mitte ainult vastava ettevalmistusega ja asjatundmisega, vaid ka küllaldase eesti keele oskusega töötajaid. See on paratamatu nõue, millest me ei saa karvavõrdki loobuda. Aga tähelepanekud viitavad sellele, et mida aeg edasi, seda halvemaks muutub olukord ka sellel alal.

Peale iseõppimise saab eesti keelt praegu teada olevalt õppida vastavail kursustel Upsalas, Stockholmis, Lundis ja Göteborgis. Peale nimetatud kursuste on Upsala ja Lundi ülikoolis võimalik eesti keelt õppida 20, 40 ja 60 punkti ulatuses. Nimetatud kursustel saab õppida ka väljaspool Upsalat ja Lundi. Ainult nõutavad kontrolltööd ja eksamid peab siendama Upsalas või Lundis.

Võimaluse ja vajaduse puhul tuleks eesti keele kursusi korraldada ka teistes keskustes. Tuleb selgitada ja õhutada asjahuvilisi!

KEELEÕPIKUTE ALALT

tõstaksin seekord esile vaid kahte: " Samm-sammult " (algajale ja " Meie eesti keel "I ühes selle juurde kuuluvate töövihikutega (edasijõudnuile II õppeaastast alates). Neid ja kõiki teisi õpikuid ja vajalikke õppevahendeid saavad kõik kodukeele õpetuses osalejad tasuta kuni gümnaasiumi lõpetamiseni.

SEGAABIELUD

Segaabelude ja nende laste arv kasvab järjest. See on tõsiasi, millesse ei või meie ükskõikselt suhtuda ega lootusetult käega heita. Meil ei ole mingit põhjust kõiki segaabelusid ja nende lapsi eestlusele kadunuks lugeda. Seda sama väidab näiteks ka professor Martin Puhvel Kanadast. Selle kohta näitena olgu märgitud, et segaabeludest lapsed on aidanud eesti kooli Stockholmis ja Göteborgis püsti hoida. Segaabelusid ja nende lapsi leidub mitte ainult Stockholmis ja Göteborgis, vaid ka kõikjal üle Rootsi. Nende lapsi on osalemas ka täienduskoolides ja kodukeele õpetuses. Meie tänu ja kiitus eesti emadele ja isadele, kes ka segaabelus on eestlusele utavaks jäänud!

Eesti Komiteel ja teistel eesti organisatsioonidel keskus ja kohtadel siiski on ees suur tööväli segaabelude ja nende laste eestlusele võitmise ja säilitamise alal. Juba nüüd tuleb mõelda sellele, et pikemas perspektiivis segaabelude ja nende laste kaudu on võimalik kindlustada eestluse püsivat säilimist võõrsil. Selleks tuleb juba nüüd midagi teha! Teha on mõndagi. Kas või nende eestlusele lähenemise ja eesti keele oskuse edendamise alal asjahuviliste hulgas. Asjahuvilisi nii noorte kui ka täiskasvanute seas võib leida rohkem kui me teame arvata. Seda kõike tuleb kõikjal selgitada ja vajaduse korral õhutada. Ja palju muudki.

Kas meie veel tegevusvõimelised pensionärid ei saaks siin kaasa aidata? Võimalusi ja vajadusi kaasaaitamiseks on suures külluses.

.....

Kirjutise lõpetuseks pöördusin meie kodude poole Rootsis ja kõikjal, kuhu need read ulatuvad.

Juba mõnda aega on esinenud, eriti ülemeremaal, üsna elav mõttevahetus väliseestlaste eesti keele oskuse vajaduse ja mittevajaduse ümber.

Eesti keele mitteoskust on püütud mitmeti põhjendada ja koguni õigustada.

Sel puhul tuleks siiski mõelda ka vaieldamatule tõsiasjale, et ^{het} pikemas perspektiivis püsib väliseestlus ikkagi peamiselt tänu kodudele, kus maast-madalast valitseb noorte täisikka jõudmiseni eesti keel ja eesti meel.

Selle kohta täienduseks laename " Meie eesti keel " I-st

" Järelsõna " lõpptiraadi:

Fet

" Oleme pärinud oma esivanemalt eesti rahvuse ja sellega koos kauni eesti keele. See on ülikallis aare, mida peame põlvest põlve säilitama ka vöörsil. Seepärast tuleb eesti keelt sihikindlalt õpetada ja õppida hällist alates kodus ja koolis. Soovime selleks parimat edu!"

Herman Rajamaa

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND K 14911